

RBI (Urban Co-operative Banks – Governance) Directions, 2025

DOR.GOV.REC.No.192/18.10.014/2025-26 તા. 28 નવેમ્બર, 2025

(25 મે, 2026 સુધી અપડેટ કરેલ)

UCB માટેના મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓનો સારાંશ

બોર્ડની રચના અને જવાબદારીઓ

1. વ્યવસાયિક બોર્ડ – ઓછામાં ઓછા બે Professional Directors

બોર્ડમાં જ્ઞાન ધરાવતા અને ઉચ્ચ પ્રમાણિકતા ધરાવતા વ્યક્તિઓ હોવા જોઈએ. દરેક UCBમાં હંમેશાં ઓછામાં ઓછા બે Professional Directors હોવા જોઈએ, જેમની પાસે નીચે પૈકીની કોઈ એક લાયકાત/અનુભવ હોય:

- મધ્યમ/વરિષ્ઠ મેનેજમેન્ટ સ્તરે યોગ્ય બેંકિંગ અનુભવ; અથવા
- કાયદો, એકાઉન્ટન્સી અથવા ફાઇનાન્સ, માં સંબંધિત વ્યાવસાયિક લાયકાત.

આ જોગવાઈ Salary Earners' Co-operative Banks માટે ફરજિયાત નથી. અનુરૂપ પાલન સુનિશ્ચિત કરવા UCBના Bye-lawsમાં યોગ્ય જોગવાઈ હોવી જોઈએ.

બોર્ડ માટે મહત્વ

આ જોગવાઈનો હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે બોર્ડ પાસે નીચેની બાબતો સમજવા માટે પૂરતી વ્યવસાયિક ક્ષમતા હોય:

Banking + Finance + Risk + Law + Accounting + Regulatory Compliance

અર્થાત્:

બેંકિંગ + નાણાં + જોખમ + કાયદો + એકાઉન્ટિંગ + નિયમનકારી પાલન

2. Directors માટે Eligibility અને Disqualification

Directorsએ Banking Regulation Act તથા લાગુ પડતા સહકારી કાયદાઓ હેઠળની પાત્રતા, લાયકાત અને ગેરલાયકાત સંબંધિત શરતો પૂર્ણ કરવી જરૂરી છે.

મહત્વપૂર્ણ ગેરલાયકાતોમાં નીચેનો સમાવેશ થાય છે:

- UCBના સભ્ય બનવા માટે પાત્ર ન હોય તેવી વ્યક્તિ, સિવાય કે પાત્ર Co-opted/Nominated Director હોય;
- નિર્ધારિત ક્ષમતામાં મની-લેન્ડિંગ, ફાઇનાન્સિંગ અથવા ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલી વ્યક્તિ;
- Moral Turpitude** એટલે કે નૈતિક અધમતા સાથે સંકળાયેલા ફોજદારી ગુનામાં દોષિત ઠરેલી વ્યક્તિ.

3. દસ વર્ષની મુદત + ત્રણ વર્ષની Cooling-off

એક મહત્વપૂર્ણ Governance જોગવાઈ મુજબ, એક જ UCBના બોર્ડ પર કોઈ Director સતત 10 વર્ષનો કાર્યકાળ પૂર્ણ કરે તો તેની પુનઃનિયુક્તિ ઓછામાં ઓછા 3 વર્ષના **Cooling-off Period** પછી જ થઈ શકે.

Cooling-off Period દરમિયાન તે વ્યક્તિ UCB સાથે **Member/Customer** સિવાય કોઈપણ અન્ય ક્ષમતામાં સંકળાઈ શકશે નહીં.

મહત્વપૂર્ણ રીતે, જો અન્ય રીતે પાત્ર હોય તો તે વ્યક્તિ બીજી બેંકમાં **Director** બની શકે છે.

2026ની સ્પષ્ટતા

10 વર્ષની સતત મુદત ગણતરી વખતે જો બે કાર્યકાળ વચ્ચેનો વિરામ 3 વર્ષથી ઓછો હોય, તો બંને કાર્યકાળને એકસાથે ગણવામાં આવશે.

અગાઉનો કાર્યકાળ ત્યારે જ અલગ ગણાશે જ્યારે વચ્ચેનો વિરામ ઓછામાં ઓછો 3 વર્ષ હોય.

4. Honorary Board Positions નહીં

UCBએ બોર્ડ સ્તરે **Honorary Positions** અથવા **Titles** ઊભી કરવી નહીં જોઈએ અને કોઈ બિન-વૈધાનિક પદવી પણ આપવી નહીં જોઈએ.

આનો હેતુ બોર્ડમાં વાસ્તવિક સત્તા અને જવાબદારી અંગે સ્પષ્ટતા જાળવવાનો છે.

5. બોર્ડની મુખ્ય જવાબદારી

બોર્ડની મુખ્ય જવાબદારી છે:

લાગુ કાયદાઓ અને RBIના Directions અનુસાર નીતિઓ ઘડવી તથા UCB પર સમગ્ર દેખરેખ અને નિયંત્રણ રાખવું.

બોર્ડ UCBના દૈનિક વહીવટી કાર્યોમાં હસ્તક્ષેપ કરવો નહીં, કારણ કે દૈનિક કામગીરીની જવાબદારી MD/CEOની છે.

બોર્ડે:

- નીતિઓ (Policies) ઘડવી;
- સમગ્ર દેખરેખ રાખવી;
- Board Committees અને BoMની રચના કરવી;
- યોગ્ય સત્તાઓ સોંપવી;
- નીતિઓ અને નિર્ણયોનું અમલીકરણ થઈ રહ્યું છે કે નહીં તેની દેખરેખ રાખવી.

6. Directorsનું વર્તન – ખૂબ મહત્વપૂર્ણ

Directorsએ:

- નિયમિતપણે Board Meetingsમાં હાજરી આપવી;
- Board Papersનો સંપૂર્ણ અભ્યાસ કરવો;

- જરૂરી માહિતી/સ્પષ્ટતા MD/CEO મારફતે મેળવવી;
- ગોપનીયતા જાળવવી;
- નીતિ ઘડતરમાં સક્રિય ભાગ લેવો;
- કામગીરી અને નિયમનકારી પાલનની દેખરેખ રાખવી;
- Board તરીકે સામૂહિક રીતે કાર્ય કરવું;
- RBIની નીતિઓ તથા UCBના હેતુઓને સમજવા.

Directorsએ નીચેની બાબતો કરવી નહીં:

- વ્યક્તિગત અધિકારીઓ/કર્મચારીઓને સીધી સૂચના આપવી;
- કર્મચારી સંબંધિત બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરવો;
- નિમણૂક, બદલી અથવા પ્રમોશનને પ્રભાવિત કરવું;
- Loan Proposalsને Sponsor કરવી;
- Loan/Funding Facilities મંજૂર કરાવવા માટે પ્રભાવ પાડવો;
- Contractors, Architects, Lawyers વગેરેની ભલામણ કરવી;
- વ્યક્તિગત કર્મચારી ફરિયાદોમાં હસ્તક્ષેપ કરવો;
- જ્યાં તેમનો પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ હિત હોય તેવી ચર્ચામાં ભાગ લેવો.

કોઈપણ **Conflict of Interest** હોય તો તેની અગાઉથી જાણ કરવી અને સંબંધિત Directorએ તે ચર્ચામાં ભાગ લેવો નહીં.

મુખ્ય Governance Principle

Board governs; Management manages.

અર્થાત્:

બોર્ડ નીતિ અને દેખરેખ રાખે; મેનેજમેન્ટ દૈનિક વ્યવસ્થાપન કરે.

આ ભેદ RBI Directionsનો ખૂબ મહત્વપૂર્ણ સંદેશ છે.

BOARD REVIEW CALENDAR & COMMITTEES

7. બોર્ડ દ્વારા ફરજિયાત સમયાંતરે Reviews

Directionsમાં Board Reviews માટે વિસ્તૃત **Review Calendar** નક્કી કરવામાં આવ્યો છે.

A. માસિક Reviews

બોર્ડે અન્ય બાબતો ઉપરાંત નીચેની બાબતોની સમીક્ષા કરવી:

- Funds Management;
- CRR/SLRની સ્થિતિ;
- Trial Balance / Income-Expenditure;
- Deposits અને Advances;
- Delegated Powers હેઠળ મંજૂર Credit, જેમાં TODsનો પણ સમાવેશ થાય છે;
- ગંભીર Frauds/Irregularities;
- Overdues.

B. ત્રિમાસિક Reviews

મહત્વપૂર્ણ Quarterly Reviewsમાં નીચેનો સમાવેશ થાય છે:

- Deposit Mobilisation – Target સામે Achievement;
- Branch-wise Deposits અને Advances;
- દર ત્રિમાસિકે ઓછામાં ઓછા **25% Large Borrowal Accounts**, અને આવા તમામ Accountsની એક વર્ષની અંદર સમીક્ષા;
- Recovery Performance અને Defaulters સામેની કાર્યવાહી;
- Inter-branch Reconciliation અને Housekeeping;
- Major Frauds અને Serious Irregularities;
- Internal Inspection Reportsનું Compliance;
- Directors/તેમના Relativesને આપવામાં આવેલા Advances;
- Single Party / Connected Group Exposures;
- Annual Business Plan.

Directionsમાં નિર્ધારિત Large Borrower Threshold

- **Non-Scheduled UCBs:** ₹5 લાખ અને તેથી વધુ;
- **Scheduled UCBs:** ₹10 લાખ અને તેથી વધુ.

8. અર્ધવાર્ષિક Reviews

બોર્ડે નીચેની બાબતોની સમીક્ષા કરવી:

- Capital Budgetની સરખામણીએ Capital Expenditure;
- Deposits/Advancesનું Distribution અને **CD Ratio**;

- Concurrent Audit Observations;
- RBI Inspection અને Statutory Audit Reports;
- Priority Sector / Weaker Section Lending;
- NRE/FCNR Deposit Mobilisation;
- Credit Card / Merchant Banking Business;
- Audit/Vigilance Committeeની કાર્યવાહી;
- Customer Service;
- Security Arrangements;
- Branch Performance અને Profitability.

9. વાર્ષિક Reviews

Annual Board Reviewમાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ થાય છે:

- Write-off માટે સૂચવાયેલા Bad Debts;
- Frauds અને લેવામાં આવેલી કાર્યવાહી;
- Foreign Exchange Business;
- Donations;
- Annual Financial Results;
- Loss-making Branches;
- Expenditureમાં અસામાન્ય ફેરફારો;
- IRAC/Provisioning અને NPA Position;
- HR Development અને Staff Training;
- Computerisation;
- Branch Expansion અને Pending Licences;
- Statutory Audit Report;
- Annual Business Plan.

વ્યવહારુ Board Suggestion

UCBએ **Board Governance Calendar** જાળવવું જોઈએ, જેમાં RBI દ્વારા નિર્ધારિત દરેક Reviewને ચોક્કસ Board Meeting સાથે જોડવામાં આવે.

આ રીતે Inspection દરમિયાન Compliance દર્શાવવાનું વધુ સરળ બનશે.

10. Audit Committee of the Board – ACB

દરેક UCBમાં **Audit Committee of the Board (ACB)** હોવી જોઈએ.

ACBમાં Chairman તથા **3–4 Directors** હોવા જોઈએ. તેમાં એક અથવા વધુ Directors પાસે **Chartered Accountancy, Management, Finance, Accountancy** અથવા **Audit Systems**માં લાયકાત/અનુભવ હોવો જોઈએ.

ACBની મુખ્ય જવાબદારીઓ

ACBએ:

1. સમગ્ર Internal Audit/Inspection Functionની દેખરેખ રાખવી.
2. Internal Auditની Quality અને Effectivenessની સમીક્ષા કરવી.
3. RBI Inspection અને Statutory Audit Observationsનું Follow-up કરવું.
4. Unsatisfactory અને Extra-large Branches પર ધ્યાન આપવું.
5. Inter-branch Adjustment Accountsની સમીક્ષા કરવી.
6. લાંબા સમયથી બાકી રહેલી Unreconciled Entriesની સમીક્ષા કરવી.
7. Frauds અને Housekeeping Deficienciesની સમીક્ષા કરવી.
8. ગંભીર ગેરરીતિઓ શોધવામાં Internal Inspection નિષ્ફળ ગયું હોય તો તેની તપાસ કરવી.
9. Accounting Policies અને Systemsની સમીક્ષા કરવી.
10. RBI Directionsના અમલીકરણ અંગે Board સમક્ષ ત્રિમાસિક Note રજૂ કરવી.

11. Risk Management Committee of the Board – RMCB

31 માર્ચના રોજ અગાઉના વર્ષના આધારે **₹5,000 કરોડ** અથવા તેથી વધુ **Asset Size** ધરાવતી UCBએ ****Risk Management Committee of the Board (RMCB)****ની રચના કરવી ફરજિયાત છે.

Board નીચેની બાબતો નક્કી કરશે:

- Committeeની Membership;
- Scope;
- Meetingsની Frequency.

BOARD OF MANAGEMENT & KEY OFFICERS

12. Board of Management – BoM

BoMનો હેતુ **Professional Management** અને **Banking Activities** પર કેન્દ્રિત ધ્યાન પૂરું પાડવાનો છે.

BoM ક્યારે ફરજિયાત છે?

UCB

BoMની આવશ્યકતા

Deposit Size ₹100 કરોડથી ઓછી

વૈકલ્પિક

Salary Earners' UCB

વૈકલ્પિક

Deposit Size ₹100 કરોડ અને તેથી વધુ **Expansion / Branch Opening** માટે ફરજિયાત

Tier 2 અને તેથી ઉપર

ઉપરોક્ત જોગવાઈ મુજબ લાગુ

મહત્વપૂર્ણ Governance Requirement

જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં Bye-lawsમાં General Body અને Registrarની મંજૂરી સાથે યોગ્ય સુધારા કરવા પડશે.

13. BoMની રચના

BoMમાં:

ન્યૂનતમ 5 સભ્યો અને મહત્તમ 12 સભ્યો હોવા જોઈએ.

સભ્યોને નીચેના ક્ષેત્રોમાં જ્ઞાન અથવા વ્યવહારુ અનુભવ હોવો જોઈએ:

- Accountancy;
- Agriculture / Rural Economy;
- Banking;
- Co-operation;
- Economics;
- Finance;
- Law;
- Small-scale Industry;
- Information Technology;
- અન્ય સંબંધિત ક્ષેત્રો.

મહત્વપૂર્ણ Safeguards

- BoMના 50%થી વધુ સભ્યો Board of Directorsમાંથી ન હોઈ શકે.
- BoMનો સભ્ય વધુમાં વધુ 3 UCBsમાં રહી શકે, જો તેમની કામગીરીના વિસ્તારો એકબીજા સાથે overlap ન કરતા હોય.
- Board of Directorsની Chairman BoMની Chairman બની શકશે નહીં.
- CEO એક Non-voting Member રહેશે અને 5-12 સભ્યોની ગણતરીમાં તેનો સમાવેશ થશે નહીં.

- BoMનો કાર્યકાળ Boardના કાર્યકાળ સાથે **Co-terminus** રહેશે.

14. BoM માટે **Fit & Proper Due Diligence**

BoMમાં નિમણૂક/પુનઃનિમણૂક કરતાં પહેલાં Boardએ નીચેની બાબતોનું મૂલ્યાંકન કરવું:

- Qualification;
- Expertise;
- Track Record;
- Integrity;
- Fit and Proper Status.

જે વ્યક્તિનો છેલ્લા 3 વર્ષ દરમિયાન **UCB** સાથે **Business Relationship** રહ્યો હોય તે પાત્ર નથી.

પરંતુ માત્ર UCBમાં Deposit ધરાવવું **Business Relationship** ગણાતું નથી.

નિયુક્ત વ્યક્તિ પાસેથી નિર્ધારિત Formatમાં **Declaration-cum-Undertaking** મેળવવું જરૂરી છે.

15. BoMના મુખ્ય કાર્યો

BoMએ નીચેના ક્ષેત્રોમાં Expert Oversight આપવી:

- Loan Proposals;
- NPA Recovery અને OTS/Compromise;
- Funds અને Borrowings;
- Investments;
- Internal Controls;
- Risk Management;
- Technology / Computerisation;
- Internal Audit અને Inspection;
- Customer Grievance Redressal;
- તમામ Policies જેમ કે Loan Policy, Investment Policy, Recovery Policy વગેરે;
- ALM અને Risk Management Policies.

જો Board BoMની કોઈ Recommendation સાથે અસહમત હોય, તો Boardએ તેના કારણો લેખિતમાં **Record** કરવા જોઈએ.

16. CEO / MDની નિમણૂક

CEO/MDની:

- Appointment;
- Reappointment;
- Termination

માટે RBIની પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી છે.

Application **PRAVAAH Portal** મારફતે રજૂ કરવાની રહેશે.

17. Chief Risk Officer – CRO

₹5,000 કરોડ અથવા તેથી વધુ Asset Size ધરાવતી UCBએ **Chief Risk Officer (CRO)**ની નિમણૂક કરવી ફરજિયાત છે.

જો કોઈ UCB Financial Yearના અંતે ₹5,000 કરોડની મર્યાદા પાર કરે, તો 6 મહિનાની અંદર CROની નિમણૂક/Designation કરવી જોઈએ.

CROની Independence ખૂબ મહત્વપૂર્ણ

CRO:

- Senior Official હોવો જોઈએ;
- યોગ્ય Risk Management Qualification/Experience ધરાવતો હોવો જોઈએ;
- MD/CEO, Board અથવા RMCBને Direct Reporting Line ધરાવતો હોવો જોઈએ;
- Board/RMCB સુધી Access ધરાવતો હોવો જોઈએ;
- કોઈ Business Target ધરાવતો ન હોવો જોઈએ;
- Business Verticalsને Report કરતો ન હોવો જોઈએ;
- CEO, COO, CFO અથવા Chief Internal Auditor જેવી અન્ય મોટી જવાબદારી પણ ધરાવતો ન હોવો જોઈએ.

આનો અર્થ છે:

“Dual Hatting” નહીં.

અર્થાત્ CROએ Risk Functionની સ્વતંત્રતા જાળવવી જરૂરી છે.

CROએ Integrated Risk Management Framework સ્થાપિત કરવું જોઈએ:

Risk Appetite → Risk Limits → Risk Identification → Measurement → Monitoring → Mitigation

અર્થાત્:

જોખમની સ્વીકાર્યતા → જોખમની મર્યાદા → જોખમની ઓળખ → માપન → દેખરેખ → જોખમ ઘટાડવાની કાર્યવાહી

બોર્ડ માટે સૌથી મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓ

1. Professionalism

Salary Earners' UCB સિવાય Boardમાં ઓછામાં ઓછા **2 Professional Directors** હોવા જોઈએ.

2. Tenure

10 વર્ષનો સતત **Board Tenure** → સમાન UCBમાં પુનઃનિયુક્તિ પહેલાં 3 વર્ષનો **Cooling-off Period**.

3. Board vs Management

Board નીતિ ઘડે અને દેખરેખ રાખે; **MD/CEO** દૈનિક કામગીરીનું સંચાલન કરે.

4. Conflict of Interest

Directorએ પોતાનો હિત જાહેર કરવો અને સંબંધિત ચર્ચામાંથી પોતાને અલગ રાખવા (**Recuse**).

5. Board Calendar

Monthly, Quarterly, Half-yearly અને Annual Reviewsનું વ્યવસ્થિત આયોજન અને **Minutes**માં નોંધણી થવી જોઈએ.

6. Audit Committee

ACBએ સક્રિય રીતે નીચેની બાબતોનું Follow-up કરવું:

- RBI Inspection;
- Statutory Audit;
- Internal Audit;
- Frauds;
- Reconciliation;
- Housekeeping Issues.

7. BoM

₹100 કરોડ અને તેથી વધુ Deposits ધરાવતી UCB માટે BoM મહત્વપૂર્ણ છે અને **Area Expansion** તથા **Branch Expansion** માટેની પૂર્વશરત છે.

8. Risk Management

₹5,000 કરોડ **Asset Size** → **RMCB + CRO**

9. CRO Independence

CRO સ્વતંત્ર હોવો જોઈએ અને તેની પાસે **Business Responsibilities** અથવા **Dual Roles** ન હોવા જોઈએ.

10. Documentation

નીચેની તમામ બાબતો Minutesમાં યોગ્ય રીતે Document કરવી:

- Board Decisions;

- BoM Recommendations;
- Dissent;
- Conflict of Interest;
- Periodic Reviews.

એક વાક્યમાં Governance Philosophy

RBIનું Governance Framework UCBની Boardને માત્ર **Operational/Interventionist Body** તરીકે નહીં, પરંતુ **Professional, Policy-making** અને **Oversight Body** તરીકે વિકસાવવા માંગે છે.

આ માટે Boardને:

- Specialized Committees;
- Professional Board of Management;
- Independent Risk Function

દ્વારા સહાય આપવામાં આવે છે.

આ ખાસ મહત્વનું છે કારણ કે Directions હેઠળ Board પર નીચેની બાબતોની જવાબદારી મૂકવામાં આવી છે:

Regulatory Compliance + Financial Health + Asset Quality + Internal Controls + Risk Management + Customer Service + Overall Governance

અર્થાત્:

“બોર્ડ નીતિ ઘડે, દેખરેખ રાખે અને જવાબદારી નિભાવે; મેનેજમેન્ટ દૈનિક બેંકિંગ કામગીરી સંભાળે.”